

ПОЛІТИКА І МОРАЛЬ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Одним із ключових чинників гармонійного розвитку будь-якого суспільства є оптимальне співвідношення політичних і моральних факторів. **Етичні поняття** – добро, справедливість, чесність, порядність – не лише характеризують політичну діяльність влади, держави, партії чи політика, вони або підтримують, морально санкціонують і стимулюють цю діяльність, або засуджують, блокують.

Проблема співвідношення політики і моралі – одна з центральних у політичній та етичній теоріях. Вона була сформульована ще у філософсько-політичних трактатах давньогрецьких мислителів, які вже тоді виявили її складність і неоднозначність. Взаємозалежність політики і моралі – це одвічна тема політичної філософії. Як відомо, політика є діяльністю із завоювання, утримання й використання влади, отже, пов'язана так чи інакше з примусом, який сам по собі є злом, але за певних умов він об'єктивно необхідний і морально виправданий. Перевага у суспільному житті факторів чи то морального, чи політичного характеру складається впродовж історичного розвитку держави і залежить від традицій даного народу, його ментальних особливостей, національної психології, культури, форми державного устрою та геополітичного становища країни загалом.

Політика і мораль – вічні союзники і супротивники. Політика сприяє утворенню мережі соціальних зв'язків людини, групи, спільноти з державою. Мораль покликана здійснювати духовне єднання суспільства. Виникнувши як об'єктивно необхідні й споріднені регулятори суспільного життя, політика і мораль у процесі свого розвитку стали самостійними інститутами, почали діяти за власними законами. Мораль значно давніша, ніж політика. Літопис моральних угод помітно багатший порівняно з історією політичних договорів. Політика і мораль значно різняться за своїм суб'єктом. **Суб'єкт політики** – великі соціальні спільноти і утворення (соціальна група, клас, партія, держава). **Суб'єкт моралі** – вселюдська спільнота, рід людський (загальнолюдська мораль; соціальна або професійна мораль є модифікаціями загальнолюдської), окремий індивід (індивідуальна мораль). **Політика заземлена у практичні проблеми, мораль спрямована у сферу духовних цінностей**, які сягають глибин людської душі. Політика навіть у боротьбі за права і свободу спирається на необхідні закони, її вимоги в силу цього є обов'язковими. Моральна людина, навіть зустрівшись з безумовною необхідністю вчинити щось проти власної совісті, демонструє свободу людського духу, право вибору. **Політика віддає перевагу найбільш корисному** (політика – мистецтво можливого). **Мораль орієнтує особистість на найкраще.** Різняться вони і способом трансляції своїх принципів, правил, нормативів, позаяк політика «розмовляє» із суспільством переважно мовою владних розпоряджень, вимог, державних законів та урядових указів, а мова моралі – це апеляція до совісті з метою розбудити в людях моральні чесноти, які б стали орієнтирами добровільно обраної поведінки. **Якщо політика вимагає, то мораль переконує;** якщо політика здійснюється за допомогою спеціальних інститутів та організацій, то мораль існує як природна й необхідна атмосфера. Відсутність моральних чинників як у «верхів», так і в «низів» спричинює суспільну катастрофу. **Політика може бути різною; мораль або є, або її немає.** Істотно різняться політика й мораль і за оцінкою ефективності діяльності політика. Навіть одна поразка нерідко спричиняє завершення його політичної кар'єри. Інакше сприймається невдача моральною свідомістю. Страждання, скрута, навіть смерть мораліста не лише не дискредитують його, але, навпаки, надають додаткової сили його аргументації. Навіть тимчасово відступаючи, політика націлена на практичний результат. Моральна поведінка в основі своїй безкорислива. Питання про владу, її здобуття та збереження – головне для політика. Мораль згасає, як тільки-но пробує керувати.

У демократичному суспільстві політична етика є одним із важливих вимірів політичного життя, вона служить невід'ємним компонентом стабільності політичної системи, суттєвим показником розвитку суспільства і його політичної свідомості.

Політична етика сучасного українського суспільства багато в чому зумовлена невідконтрольністю влади, пріоритетністю державних цілей перед правами особистості, перевагою прагматичних міркувань перед системними гарантіями, переважанням традиціоналізму над динамізмом.